

Heldur orðabókadeild á Fróðskaparsetrinum

Viðmerking til uppskot um orðabókaútgávu

Bjarni Djurholm hefur lagt fram eitt uppskot til samtyktar um orðabókaarbeiði. Talan er um lögtingsmál nr. 47/96: *Atheitan um lögtingsheimild til færeyska orðabókaútgávu úr og í fremmant mál.*

Eg ætli mér fyrst at taka tað týðningarmesta fram, og fari síðani at loyva mær at gera nakrar viðmerkingar.

Djurholm nevni í uppskotinum, at tað hevur alstóran týðning fyri færeyskt, at vit hava alskyns orðabókur, og tað hevur hann so sanniliga rætt í. Eitt annað, sum eisini hevur stóran týðning er undirvísingartilfar, og her manglar enn nógv.

Í uppskotinum skrivur B. Djurholm: "greitt er, at um vit ætla at menna færeyskt meira enn gjørt verður, gera vit tað ikki bara við Føroyamálsdeildini, sum hon er skipað, og onkrari hessini orðabók". Seinni í uppskotinum sigur hann, at vit skulu fara undir skipaða orðabókaútgávu, og skal tað gerast, við at samstarva við tað danska forlagið Gyldendal. Føroysk forløg skulu kortini takast við. Millum teirra eru Skúlabóagrúnnurinn, Fróðskaparfelagið, Bókadeildin og Stúðin. Tey, ið arbeiða við orðabókaarbeiði skulu hava atgongd til alt granskingartilfar, sum er tókt á Føroyamálsdeildini, meðan deildin skal taka sær av gransking burturav. Bjarni Djurholm skitserar eina orðabókadeild. Hon er undir Skúlabóagrúnninum og Bókadeildini, og tað hesi deild, Føroyamálsdeildin skal lata tilfar.

Eitt annað skal eisini dragast fram. Bjarni Djurholm sigur, at fyrimunir eru við einum samstarvi við Gyldendal. Teir eru, at: "leitirðini [tað eru tey, sum eru skrivað við feittum] eru vald og verða javnan dagførd, framburður/ljóðskrift er skrivað, donsku týðingarar eru gjørdar (dansk er burtursæð frá móðurmálinum, tað málið, vit duga best) og orðingar/setningar eru gjørdir og týddir. V.ø.ø. er høvuðsarbeiðið gjørt, eftir er bara at strika danskt út og seta færeyskt istaðin".

Hetta er nakað av tí, Djurholm nevni í uppskotinum. Her eru eftir minni metan ov nógvir leysir endar, sjálvt um mann fagnar tankanum um at seta fleiri pengar av til orðabókaarbeiði. Eisini hetta, at tað skal verða møgulegt at arbeiða meira miðvíst við slíkum arbeiðum. At tað skal kunnu lata seg gera í eitt vist áramál.

Føroyamálsdeildin klárar útmerkað væl at taka sær av færeyskum orðabókaarbeiði. Henni vantar pengar, og verða tær tær milliónirnar, Djurholm skjýtur upp, jættaðar deildini, ber væl til at gera eina orðabókadeild

úti á Føroyamálsdeildini. Nú Móðurmálsorðabókin er um at verða liðug, verður arbeiðskraft tøk har úti til slíkt arbeiði. Teir kunnu so - eins og B. Djurholm nevni - keypa aðra, neyðuga arbeiðsmegi í t.d. eitt tvey ára skeið. Hesar tvær milliónirnar kunnu verða oyramerktar til eina serdeild á Føroyamálsdeildini. Til ber so at leggja nakrar útgávutreytir við sum eitt nú, at tit skulu hava givið eina færeyska - danska orðabók út innan tvey el. trý ár eru liðin. Eg fari tí ikki at taka undir við hesum, at tað orðabókaarbeiði, sum gerast skal, ikki kann gerast á Føroyamálsdeildini. Verður peningur jættaður deildini, er einki til hindurs fyri, at hon kann standa fyri øllum teimum orðabókaarbeiðunum, ið Bjarni Djurholm nevni í uppskoti sínum. Talan er um prosjekt eins eitt nú spansk-færeyskt, færeyskt-færeyskt, russiskt-færeyskt og øvugt.

Uppskotinum stendur, at tey, sum standa fyri ymskum orðabókaarbeiðum, skulu hava atgongd til alt tókt orðabókatalfar á Føroyamálsdeildini. Hvussu skal hetta praktiserast? Skulu privat forløg og privátpersónar sleppa inn á deildina, taka tilfar og almannakunngerá tað uttan nakað sum helst?

Hetta er nógv tilfar, sum er keypt inn á deildina fyri skattapengar. Skal so t.d. eitt privat forlag kunna fara inn eftir tilfari, seta tað í eitt orðabókaarbeiði hjá sær, og so sjálvir fara avstað við vinninginum? Her mugu fullkomiliga greiðar linjur vera, og eitt greitt skott ímillum almenn ríkin forløg og tey privata.

Só til samstarvið við Gyldendal. Eg gevi lítið fyri tað. Tað er sjálvandi heldur eingin tilvild, at júst Gyldendal verður nevnt og ikki Munksgaard ella GAD. Stúðin (Z. Wang og aðrir) hava júst samstarv við hetta forlagið. Eg siggi onga grund vera fyri, at tann færeyski skattgjalddarin skal lívga einum stórum forlagi eins og Gyldendal, og tað meira at siga undrar meg, at ágrýtnir tjóðskaparmenn ikki heldur tosa um at fáa í lag eitt samstarv við Orðabóagrúnnin og Føroya Fróðskaparfelag. Hesi hava eitt frálíkt forrit til orðabókaarbeiði. Tað er ritstjórnarforritið RiSt, og tað ber til við hesum amboði at fara undir havt arbeiði sum er. Eg skal minna á, at danska-færeyska orðabókin hjá Fróðskaparfelagnum (1995) bleiv gjørd við hesum forriti. Arbeiðið tók tvey ár, og kostnaðurin varð ikki tær 1,5 milliónirnar sum enska-færeyska orðabókin hjá Stúðanum kostaði. Eg nevni hetta, tí B. Djurholm visir til hasi tølina í upp-

skotinum, og eisini er hetta líkasum bara fyri at minna uppskotsstillaran á, at tað alto her til at gera og fara undir alhanda orðabókaarbeiði her á landi við færeyskum amboðum. Ikki er neyðugt at leita til Gyldendal.

Djurholm tosar um eina orðabókadeild. Hon skal vera sett saman av Stúðanum, Føroyamálsdeildini, Bókadeildini og Skúlabóagrúnninum. Tað einasta eg dugi at siggja við einari slíkari samanseting er, at eingin orðabók fer nakrantíð at koma burturúr hesum. Her verða alt ov nógvir kókkar - ov nógvir pávar. Her eru ov nógvir stovnar íblandaðir. Skúlabóagrúnnurin skal taka sær av útgávu av skúlabókum. Har er nóg mikið at gera, og um teir endiliga skulu upp í orðabókaarbeiði, so kunnu teir passandi byrja við at geva út ta russisku - færeysku orðabókina hjá Jonny Thomsen. Og annað og meira er her. Hvussu skal eitt privatríkið forlag sum

Stúðin passast inn í tey almenn ríkin forløgini? Eg meini bara, hvussu skal eitt møgulegt yvirskot býttast? Um alt skal nýttast - eins og tað verður sagt í uppskotinum - til framhaldandi útgávur, so skilji eg ikki motivatiónina hjá einum privatríknum forlagi at vera við, tí slík arbeiða oftast við egnum vinninginum sum mál. Alt annað hevði eisini verið burtur úr vón og viti.

Sjálvr redaktiónshátturin er heldur einki at rópa hurrá fyri. Meginreglan er, at mann hevur eitt útlíkt leitirorð, t.d. **run**. Aftan fyri hetta standa í tí keypta forritinum frá Gyldendal nakrar danskar týðingar og nokur dansk dømr. Hesi verða beinleiðis týdd til færeyskt. Mann fer sostatt ígjøgnum eitt triðja mál inn í færeyskt. Her er einki redaktiónsarbeiði hent, og tann fremmandi mentanin verður sædd við donskum eygum. Tá hetta arbeiðið er gjørt, skal so sama orðabók, t.d. ein ensk-færeysk vendast við. Nú skal hon verða

færeysk-ensk, men trupuleikin er bara tann, at mann nú fer ígjøgnum tær týðingarnar, mann í ensku-færeysku orðabókini gjørdi úr donskum, og hetta er sera óheppið. Hetta er ikki tað, mann kallar fyri orðabókaarbeiði. Sum arbeiðsprinsipp er tað ikki serliga gott.

Hvussu skal mann so gera? Eg skal enn einaferð taka afturíftur, at mær dámar væl tankan hjá Bjarna Djurholm, og vóni ikki, at hann tekur mær hesar viðmerkingarnar illani upp. Bara meti eg, at hetta kundi verið sett øðrvísi upp.

Framtíðarorðabókaarbeiði kunnu gerast soleiðis, at tær møgulega árliga jættaðu 2. milliónirnar frá Landsstýrinum fara til eina orðabókadeild á Føroyamálsdeildini. Verður henda upphædd jættað, er tað ikki nakar trupulleiki at fáa fatur á fólki, og deildin kann taka sær av øllum framhaldandi orðabókaarbeiðum. Eg dugi ikki at siggja, hví færeyskir skattapengar skulu brúkast

til at lívga einum privatum forlagi eins og Stúðanum ella Gyldendal, og um so er, so mugu greiðar linjur verða viðv. avlopi av søluni. Orðabókadeildin á Føroyamálsdeildini kann keypa fólk frá arbeiði í eitt tveytí trý ára skeið. Tey gera so tað neyðuga redaktiónsarbeiði, og hava atgongd til tilfar á deildini. Peningurin av arbeiðinum fer í Orðabóagrúnnin, sum nýtir yvirskotið til framhaldandi redaktiónir av orðabókum. Tað er ikki neyðugt at blanda Skúlabóagrúnnin upp í færeysk orðabókaarbeiði. Teirra setningar við útgávu av skúlabókum er nógv stórir, og har er nógv eftir at fara undir. Sama má so vera galdandi fyri Bókadeildina.

Hjalmar P. Petersen

Thule er vælegnað til kjarnorkuvápnakøst

Tað heldur Uffe Ellemann Jensen, sum er formaður í danska Vinstraflokkinum. - Og so kunnu grønlandingar eisini vinna pening upp á tað, sigur hann

ERIKUR LINDENSKOV

Formaðurin í danska Vinstraflokkinum, Uffe Ellemann Jensen hevur júst verið í Grønlandi í samband við at mentanarhúsið í Nuuk varð tikið í nýtslu. Meðan hann sat har og lurtaði eftir íslenska symfoniorkestrinum, fór hann at hugsa um alt tósið um Thulegoluna, um kjarnorkuvápnagoymslu og um kjarnorkuvápnadubbing. Og hann fekk eitt gott hugskot!

Tað sigur hann í øllum førum í hansara "Elektroniske Ugebreve", ið hann hevur á heimasíðu síni á Internetinum. Í hesum »vikubrevinum« hugleiðir hann um, hvussu trupult tað er hjá grønlandingum at fara undir nýggjar vinnur, tá trupuleikar óivað verða við fiskivinnuni. Og vit lata hann sjálvan hugleiða víðari:

»Det har vist sig uhyre vanskeligt at starte andre produktioner i Grønland. Turismen venter alle sig meget af, men naturens luner sætter sine grænser for, hvor meget der kan hentes her. Diamanter og guld,

minerale og olie - ja håbet er grønt. Og man kan unde grønlanderne, at der her viser sig en mulighed for at skabe indtægter.

Men at fremtiden rummer store og vanskelige udfordringer kan ingen være i tvivl om.

Derfor sad der bag i hovedet på mig en stille ærgrelse over, at håndteringen af den ældgamle "atom-sag" ved Thule har skabt en så forgiftet stemning omkring "atom-emet", at både danske og grønlandske regeringspolitikere nærmest pr. Refleks slog syv kors for sig, da pressen i sidste uge kunne fortælle om et amerikansk studie, der pegede på muligheden for at lave et "atom-fængsel" ved Thule.

Man forstår da godt, at så mange havde travlt med omgående at lægge afstand til den tanke - men forhåbentlig melder om-tanken sig, så man giver det hele en mere seriøs overvejelse:

Ud fra en mere global betragtning vil det være et utroligt fremskridt, hvis der laves en international oplagringsplads for de gamle atomvåben, som skal uskadeliggøres - og

hvis det sker i et tæt samarbejde mellem især atommagterne USA og Rusland.

Det siger sig selv, at et sådant "atom-fængsel" skal ligge et afides sted på Kloden - men også i et politisk stabilt land. Og der er noget spændende ved tanken om et sådant lager - bevogtet af en international fredsstyrke med deltagelse fra alle atommagter. Et smukt udtryk for afspænding og nedrustning.

Det land, der giver plads for et sådant arrangement, ville med rette påkalde sig Verdens respekt - og være sikret Verdens beskyttelse. Og så ville det formentlig være en uhyre stor indtægtskilde for et sådant land...

Om det så kunne tænkes at blive et sted i Grønland - ja det vil kun grønlanderne selv kunne afgøre.

Grønland ligger so avsides. Ti er tað vælegnað at goyma gomul kjarnorkuvápn í, heldur Uffe Ellemann-Jensen. - So kunnu grønlandingar eisini tjena pengar upp á ta...

